

Megemlékezés

Dohy János, az MTA rendes tagja 1934. március 5-én született Debrecenben.

A mezőgazdaság iránti érdeklődése, a szakma iránti olthatatlan szeretete, és a tudományos igazságok iránti kíváncsisága és egyúttal alázata is már nagyon korán kialakult benne. Ő maga így vall erről:

„A magyar föld, a természet, a magyar paraszt és a mezőgazdálkodás szeretetét már kisgyermek koromban szüleim plántálták belém, életre szóló útravalóként. A Debrecenhez tartozó „kultúrta nyán”: Pallagpusztán nőtem fel, ahol a Gazdasági Akadémia tangazdaságában, gazdaszai között, a Nagyerdő szomszéd-ságában, Édesapám botanikus kertjében és a Dohánykerben, a „civis Róma” vonzókörében észrevétlenül – és magától értetődően – alakult ki bennem a meggyőződés: mezőgazda leszek. Ez nyilván a „gének üzenete” is volt, hiszen már Nagypám is a Debrecen-Pallag-i Gazdasági akadémia tanára és családunk legendás alakja volt...

Tovább erősödött bennem az érdeklődés és az elkötelezettség a mezőgazdálkodás és az agrártudomány iránt Kisvárdán, ahol a Kísérleti Gazdaságban: a burgonyanemesítés „fellegvárában” laktunk, és ahol már segédkezhettem is Édesapámnak kutatómunkájában.

Kitűnő iskolákba jártam: az elemi négy osztályát a kolozsvári Lyceumban, az általa-

DOHY JÁNOS
(1934-2002)

nos gimnázium 8 osztályát három városban: Keszthelyen (premontrei gimnázium), Debrecenben (piarista gimnázium) és Kisvárdán (Bessenyei György Gimnázium) végeztem el. Mindegyik kiváló pedagógusok, szuggesztív egyéniségű, a magyar nemzet iránt elkötelezett tanárok oktattak és neveltek, akiknek nagy része volt abban, hogy tanulmányi eredményeim alapján 1952-ben – felvételi nélkül – csupán „elbeszélgetés” után vettek fel az Agrártudo-

mányi Egyetem Állattenyésztési Karára. Az Egyetemen – Budapesten, majd Gödöllőn – sok kiváló tanárom között a legnagyobb hatást *Horn Artur* professzor tette rám. Tanszékén: az Állattenyésztési Tanszéken tudományos diákköri munkát végeztem, és elkészítettem diplomadolgozatomat is. *Horn professzor* harmadéves koromban figyelt fel rám, diplomamunkám megvédése (1957. április 1.) után pedig meghívott tanszékére tudományos gyakornoknak. Ez nagy öröm és megtiszteltetés volt számomra, egyúttal életre szólóan meghatározta pályafutásomat. „A genotípus predisponál, a perisztázis (a környezet) realizál” – tanította *Horn Artur*. E klasszikus tétel rajtam is igazolást nyert...”

Dohy János gazdag szakmai pályafutásának legjelentősebb állomásai:

1957. IV. 15.-1957. IX. 30.: tudományos gyakornok az Agrártudományi Egyetem (Gödöllő) Állattenyésztési Tanszékén,

1957. X. 1.-1963. XII. 31.: tudományos gyakornok, tudományos segédmunkatárs, tudományos munkatárs az Állattenyésztési Kutatóintézet (Budapest) Szarvasmarhatelejesztési Osztályán,

1964. I. 1.-1974. IX. 30.: egyetemi adjunktus, egyetemi docens az Állatorvostudományi Egyetem (Budapest) Állattenyésztési Tanszékén,

1974. X. 1.-1975. XII. 31.: tudományos főigazgatóhelyettes az Állattenyésztési Kutatóintézetben (Herceghalom),

1976. I. 1.-1980. VI. 30.: tudományos főmunkatárs, főiskolai tanár és tudományos főigazgatóhelyettes a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskolán,

1980. VII. 1.-1984. V. 31.: tanszékvezető egyetemi tanár az Állatorvostudományi Egyetem (Budapest) Állattenyésztési Tanszékén,

1984. VI. 1-től tanszékvezető egyetemi tanár a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Tanszékén (1984-1999),

1987-1990 között tudományos és nemzetközi rektorhelyettes,

1990-1995 között az Állattenyésztési Intézet igazgatója,

1995-1999 között az alkalmazott Állatgenetikai és -nemesítési Tanszék vezetője,

1993-1996 között a Tudományos Továbbképzési (PhD-képzési) Intézet alapító dékánja,

1996. január 1-től az MTA-GATE (Ma: MTA-SZIE) Állatnemesítési Kutatócsoport vezetője,

2001. VI. 22-től Professor Emeritus,

1999. VI. 18-tól a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztályának elnöke (2002. június 5-ig).

*

Dohy János egész életútjára és szakmai pályafutására nagy hatást gyakorolt az 1957-1964. közötti időszak. E korszakot így idézi fel visszaemlékezésében:

„Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után a magyar mezőgazdaság – ezen belül az állattenyésztés – újjáépítése, korszerű alapokra helyezése és gyors ütemű fejlesztése sorskérdés volt a magyar nemzet számára. Ebben a jövőformáló folyamatban vettem részt, a szarvasmarhanevelés területén. Az állami gazdaságok hathatós segítségével, sok kiváló szakember támogatását és közreműködését élvezve és kamatoztatva – *Bozó Sándorral* és *Dunay Antallal* együtt – *Horn Artur* vezetésével létrehoztuk az 50 % dán jersey génhányadú „tejelő magyar barna” és a 25 % jersey génarányú „tejelő magyar tarka” szarvasmarha típusokat. Ezek a korszerű tejelő marha típusok úttörő szerepet játszottak a gazdaságos, versenyképes szakosított tej- és hústermelés megalapozásában, egyúttal sok olyan tudományos kérdés (például a heterózis tényezői és kiaknázhatósága, a típusok optimalizálása, a területi termelékenység javítása) megválaszolásához is kitűnő alpanyagot adtak – a gyakorlat talajjáról kiindulva – amelyek az alapoktatás és az egyetemi oktatás szempontjából szinte felmérhetetlen kincsébányát nyitottak számunkra. Eredményeink ily módon egyrészt a nagyüzemi gyakorlatban, másrészt hazai és nemzetközi tudományos publikációkban, előadásokban, tan- és szakkönyvekben öltöttek testet, hozzájárulva az állattenyésztési kutatás és szakemberképzés korszerűsítéséhez is – valódi „teammunka” keretében.”

Az 1964-1974 közötti időszakban az Állatorvos-tudományi Egyetem Állattenyésztési Tanszékén kiszélesítette és elmélyítette sokrétű szakmai kapcsolatait, folytatta szarvasmarha-tenyésztési kutatásait, és megkezdte egyetemi oktatómunkáját. *A tehén néhány értékmérő tulajdonságának számszerű kifejezése és vizsgálata a magyar tarka fajtában* című – *summa cum laude* eredménnyel megvédett – egyetemi

doktori értekezése után, 1968-ban megszerzte a mezőgazdasági tudományok kandidátusa fokozatot. Kandidátusi értekezésének címe: *A tejelő magyar tarka keresztezési konstrukcióba tartozó R1 ivadékcsoportok néhány értékmérő tulajdonságának összehasonlító vizsgálata*.

Egyetemi doktori és kandidátusi értekezésében már kirajzolódott az a törekvése, hogy a szelekciós és a keresztezéses nemesítést integrált egységben és dinamikus kölcsönhatásaiban értékelje, a szarvasmarhategyesztés hatékonyságának fokozása céljából. A korszerű genetikai-nemesítési elveket és eredményeket igyekezett érvényesíteni az oktatásban is, serkentve és támogatva hallgatói tudományos diákköri munkáját.

1974 nyarán egészült ki tevékenysége tudományszervezési feladatokkal, ekkor került tudományos főigazgató-helyettesként az Állattenyésztési Kutatóintézetbe (Herceghalom), majd 1976-ban a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskolára, ahol oktatással, kutatással, kutatásirányítással és nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozott. Ebben az időszakban is részt vett a Horn professzor által vezetett kutatócsoport munkájában, így a korszak egyik legjelentősebb tudományos eredményének kidolgozásában, a *hungarofriz* szarvasmarhafajta nemesítésében is. Rendszeres tudományos tevékenysége és egy hosszabb amerikai tanulmányút eredményeként több közleménye és könyve is megjelent, melyek közül az *Állattenyésztési genetika* (1979) több díjat is nyert, számára pedig meghozta az Újhelyi-díjat.

Kaposváron kezdeményezte a halothanestézis bevezetését a sertésnemesítésbe – megelőzve a legtöbb nyugat-európai országot –, csökkentendő a stresszérzékenységet.

1980-ban hívták meg az Állatorvos-tudományi Egyetem Állattenyésztési Tanszékének vezetői székébe, ahol négy évet eltöltve, többek között a biotechnika, a biotechnológia és *patogenetika* tárgykörével

bővítette az oktatást és a kutatást. 1984-ben *A szelekció korszerűsítése új tejelő szarvasmarha típusok kialakításában* című disszertációjában összegezte korábbi munkásságának eredményeit, megszerelve ezzel az akadémiai doktori fokozatot.

Tizennyolc évvel ezelőtt, 1984-ben kezdődött el életének az a folyamatosan gyorsuló, felfelé ívelő szakasza, amelyet most a kegyetlen sors, idő előtt megszakított. Ekkor került ugyanis a Gödöllő Agrártudományi Egyetemre, régi alma materébe tanszékvezető egyetemi tanárként, az Állattenyésztési Tanszékre. Itt néhány év alatt munkatársaival együtt létrehozta az Állattenyésztési Intézetet (négy tanszékkel). Bekapcsolódott az egyetem vezetésébe is, ahol előbb tudományos és nemzetközi ügyekért felelős rektorhelyettesként, majd a PhD képzés szervezésére létrehozott Tudományos Továbbképzési Intézet dékánjaként fejtett ki rendkívül aktív tevékenységet.

A 90-es évek hozták el Dohy János pályafutásának kiteljesedését a Magyar Tudományos Akadémián. 1993-ban levelező, majd 1998-ban rendes taggá választották. Már korábban is rendszeresen részt vett a tudományos minősítésben, tagja, később évekig elnöke volt az Állattenyésztési és Takarmányozási Tudományos Bizottságnak, az Agrártudományok Osztályának előbb elnökhelyettesévé (1996), később elnökévé (1999-2002) választották. Tagja volt az MTA Elnökségének és az MTA Támogatott Kutatóhelyek Hálózati Tanácsának.

1996 óta az általa irányított Alkalmazott Állatgenetikai és Nemesítési Tanszék munkájához illeszkedő akadémiai kutatócsoportot is vezetett. Ezen időszak kutatásainak célja az volt, hogy a nemzetközi versenyképesség fokozása érdekében az új genetikai-biotechnológiai elvek és módszerek a széles körű kooperáció bázisán bekerüljenek az állattenyésztési stratégiákba (és természetesen az oktatásba). Munkásságá-

nak elismeréseként, 2001 júniusában megkapta, a Szent István Egyetem Professzor Emeritus kitüntetését.

Fontos feladatának tekintette a posztgraduális képzés sikerének elősegítését, ezért örömmel fogadta el a doktori és habilitációs bizottságokba szóló felkéréseket. Mind az öt hazai agráregyetem PhD.- és Habilitációs bizottságának munkájában részt vett, és az ott szerzett tapasztalatok birtokában dolgozott az Országos Doktori és Habilitációs Tanács tagjaként. Tagja volt a Magyar Akkreditációs Bizottság Agrártudományi Szakbizottságának is.

Nemzetközi kapcsolatai széleskörűek voltak, köszönhetően többek között kiváló angol, német és orosz nyelvtudásának. Mintegy harminc országban tett tanulmányutat, tartott előadásokat, működött szakértőként, vezetett konferenciákat. Kapcsolatai közül kiemelhető tevékenysége az Európai Állattenyésztők Szövetségében (European Association of Animal Production), melynek éves konferenciáin 1970 óta 38 előadás vagy más tudományos anyag szerzőjeként szerepelt. Részt vett a szövetség magyarországi kongresszusainak szervezésében (1970, 1986, 2001). A szövetség elnökségének 1982-88 között volt tagja.

Szakmai publikációs tevékenysége rendkívül széleskörű volt. Több mint 550 közleményének nagyobb része tudományos folyóiratokban látott napvilágot, a magyaron kívül német, angol vagy orosz nyelven. Tizenhat könyvet illetve könyvrészletet írt, tudományos és népszerűsítő előadásainak száma szinte felbecsülhetetlen. Publikációs tevékenységének részeként fogható fel szerkesztői munkássága. A hazai tudományos lapok közül az *Acta Agronomica Hungarica*, a *Hungarian Agricultural Research*, az *Állattenyésztés és Takarmányozás* valamint a *Tejgazdaság* szerkesztőbizottságának, a nemzetközi lapok közül pedig a *Livestock Production Science*, az *Egyptian Journal of Animal Science* és az *Animal*

Science Papers and Reports of Polish Academy of Sciences ún. *Advisory Board*-jának (Tanácsadó Testületének) volt tagja.

Tudományos, oktatási és közéleti tevékenységének jelentőségét aláhúzzák azok a kitüntetések, amelyeket Dohy János kapott, így mindenekelőtt a Széchenyi Díj (1996, megosztva) és az Akadémiai Díj (1976, megosztva), valamint a Wellmann- (1979), az Ujhelyi- (1980) és a Lónyay (1994) Emlékérem, a Pro re rustica promovenda érem (MAE, 1995), továbbá a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Emlékérme (1999), A debreceni agrárfelsőoktatásért emlékérem (2002) és a Tudással Magyarorszáért jubileumi plakett (OTDT, 2002). Honoris causa doktori címet adományozott számára a Pannon Agrártudományi Egyetem (1994), a Debreceni Agrártudományi Egyetem (1997), a Nyugat-Magyarországi Egyetem (2001) és a Kaposvári Egyetem (2001).

Külföldi elismerései közül kiemelendő tiszteleti tagsága a Német Állattenyésztők Társaságában (Ehrenmitglied der Deutschen Gesellschaft für Züchtungskunde, 1997), a Kiváló Szolgálatért Érdemérem (Distinguished Service Award, Európai Állattenyésztők Szövetsége, 1999), és levelező tagsága a Firenzei Akadémián (Accademia dei Georgofili, Firenze 2001).

Dohy János akadémikus egyetemi tanárt legendás szorgalma és igényessége, szakmaszeretete nem hagyta pihenni még csodálatraméltó hősiességgel viselt betegsége alatt sem. Amíg erejéből tellett, írt, lektorált, tanácsokat adott a hozzá fordulóknak. Erősítette másokban is a hitet az emberekben, az életben és a hazában mindazon értékekben, amelyeket olyannyira szeretett és mélységesen tisztelt.

Búcsúja az ittmaradottaktól – saját kívánsága szerint – éppolyan volt, mint ő maga. Híján volt minden teatralitásnak, múlandó földi hívságnak.

Horn Péter